

Búcsú Duray Miklóstól
2023.01.17., Losonc, Zsinagóga

Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!

Generációm számára, amely a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben, a husáki időkben kezdte meg aktív életét Duray Miklós volt a kisebbségi jogaink védelmezője, a Charta 77 aláírója, az emberi és polgári jogok éharcosa, a bátorság és a kiállás megtestesítője.

Mérce és értékörző, értékteremtő volt. Hosszú éveken keresztül a magyarok közül egyedüliként névvel vállalta a felelősséget jogvédő tevékenységéért és a „normalizáció” sötét éveiben az ezzel járó üldöztetést, a börtönbüntetést. Szervezkedett és mozgósított. Magyar iskolát mentett és ezzel iskolát teremtett.

Saját bevallása szerint 15 évesen döntött amellett, hogy életét a felvidéki magyaroknak szenteli. A II. világháború után a városban maradt régiek által képviselt polgári, toleráns hagyományok és az átélt zaklatott történelmi események egyaránt rányomták bélyegét Miklós kezdeti éveire, melyet a losonci magyar alapiskolában, majd a füleki gimnáziumban töltött. Kisiskolás korától kezdve saját szavai szerint mindig valamit szervezett, ami az emberek összefogására, a közös cselekvésre irányult.

A szűkebb „magyar tájhaza” számára a Palócföld volt, amely szerinte ott van, ahol függetlenül az országhatártól, a palóc nyelvjárást beszélnek. Vallotta, hogy a palócok ősisége a székelységhez hasonlatos, a palócok gyepűörökként a honfoglalás idejétől lakják a Hernád és a Garam közötti vidéket. A palócföldi barangolásai befolyásolták pályaválasztását - geológus lett. A kőzetek szerkezetét ismerte, a felszín alatt vizsgálta a folyamatokat, ezt a szemléletet nem csak szakmájában, hanem a közéletben is alkalmazta, messzebb és mélyebbre látott.

Szülőföldje ásvány- és gyógyvizeiről készült szakkönyvet írni, amikor az állambiztonság jegyzeteit elkobozta. Így Cérna Géza palóc meséit írta meg, ezekhez a nehéz időkben sem kellett jegyzet. A szülőföldön - Pozsonytól Ágcsernyőig, - ahol magyar szó elhangzott és magyar iskola létezett, ott a közösségünk ismerte nevét és jogvédő munkásságát, bármennyire titkolta is a kommunista hatalom. *A jogvédői tevékenységnek két eredménye volt: sikerült elhárítani a magyar iskolák megszüntetésének a veszélyét, és egyúttal nemzetközi ügyé vált a felvidéki magyarság ügye – ami a kitelepítések és a lakosságcsere óta nem történt meg.*

Polgári hagyományt, nemzeti öntudatot és kiállást hagyott ránk, nemcsak a gondolatok tárházát, hanem emberi tartást, az elnyomás elleni küzdelem kötelességét, legyen az nemzeti vagy osztályalapú.

A szülőföld, az otthon, a táj, a haza, a közösség, a nemzet, a jog és az ország fogalmak keretei között kereste az eligazodást, a választ az együttélés

kihívásaira, a felvidéki magyarság védelmére. Figyelt a peremek peremén túlélni és fejlődni próbáló Palócföld előtt álló kihívásokra, az „egészet és a részt” egyidejűleg szem előtt tartotta. Mottója: *„Váljon valóra szülőföldön boldogulásunk vágya!”*

Duray Miklós, szülővárosa és végső nyughelye, Losonc, amely századok óta a magyar-szlovák nyelvhatáron helyezkedett el, a vásárokon itt cserélt gazdát az északról és délről érkező áru, szervesen fejlődtek a régiók közötti kapcsolatok és ebből adódóan a nemzetiségi, vallási tolerancia is jelen volt. Az elmúlt 100 évben a deportálások, ki-és betelepítések, lakosságcsere és asszimiláció eredményeként Losonc mára magyar többségű városból szlovák többségű város lett. Miklós a történelem drámái által elválasztott családok, közösségek közötti kapcsolatok, az Ipoly hidak újraépítése, a felszámolt vasúti és buszösszeköttetések újraindítása érdekében is hallatta szavát.

Losonciakként, bárhol éljünk is a világon, büszkék lehetünk arra, hogy városunk szülötte a nagy gondolkodó, politikus és jogvédő, Duray Miklós. Meggyőződésem, a Charta 77 keretében a cseh és szlovák demokratákkal a szabadságért folytatott küzdelme, majd parlamenti képviselőként a demokratikus keretek megalkotása terén folytatott két évtizedes munkája tiszteletet ébreszt országainkban azok között, akik máig becsülik a szabadság árát.

Duray Miklós felesége, Szabó Zsuzsanna mellett a losonci egykori református temetőben talál örök nyugalomra, olyan szellemi nagyságok között, mint Ráday Pál, II. Rákóczi Ferenc kancellárja, vagy Kármán József, a felvilágosodás írója.

A gazdaság és a média vezérelte korunkban is hozzánk szól Duray Miklós Cérna Gézáról szóló meséjének üzenete:

„Népünk emlékezetét és méltóságát kell megmentened (...) – mondta az öreg palóc. Ezt fenyegeti a legnagyobb veszély. Ki akarják vágni népünk égisz fáját, a bucsonyi óriásbükköt. Ha elpusztul a fa, mi is meghalunk, mert abban van népünk múltja és jövője.”

Ne hagyjuk kivágni a fát!

Őrizzük meg Duray Miklós emlékét, ismerjük és kövessük az általa vallott értékeket!